



## YOSHLAR TARBIYASIDA TEATR SAN'ATINING O'RNI VA AHAMIYATI

---

*Muratbaev Aydos Alisherovich*

*Uzbekiston davlat san'at va madaniyat instituti*

*Nukus filiali "Aktyorlik maxorati" kafedrasida ukituvchisi*

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada teatr san'atining bugungi yoshlar tarbiyasidagi ahamiyati yoritilgan. Unda teatr yosh shaxs rivojlanishining turli jihatlarini, jumladan, muloqot qobiliyatlari, ijodkorlik, hamdardlik va o'ziga ishonchni qanday oshirishi mumkinligi o'rganiladi. Shuningdek, maqolada teatrni o'quv dasturlariga integratsiya qilish usullari muhokama qilinadi, bunday integratsiyaning mumkin bo'lgan natijalari keltirilgan va teatr san'ati orqali yoshlar ta'limini yanada oshirish bo'yicha tavsiyalar bilan yakunlanadi.

**Kalit so'zlar:** teatr san'ati, yoshlar tarbiyasi, ijodkorlik, muloqot, empatiya, o'ziga ishonch, integratsiya, o'quv dasturi, rivojlanish.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 26.05.2020 yildagi PF-6000-sonli "Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni va ta'sirini yanada oshirish chora-tadbirlari"<sup>1</sup> to'g'risidagi Farmoni Madaniyat va san'at sohasi vakillari tomonidan qizg'in kutib olindi. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish, yangi O'zbekistonning yangi tarixini yaratish, moddiy va nomoddiy madaniy meros durdonalarini saqlash va targ'ib etish, xalq og'zaki ijodiyoti va havaskorlik san'atini yanada ommalashtirish, yurtimizning jahon madaniy makoniga faol integratsiyalashuvini ta'minlash, madaniyat va san'at sohasini innovatsion rivojlantirishga qaratilgan tizimli chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Teatr – san'at turi; uning o'ziga xos ifoda vositasi aktyorning omma oldidagi o'yini jarayonida yuzaga keladigan sahnaviy voqeadir. Teatr san'atida ham boshqa san'atlarda bo'lganidek, xalq hayoti, tarixi, dunyoqarashi aks etib, jamiyat taraqqiyoti, ma'naviyati, madaniyati bilan bog'liq holda o'zgarib, takomillashib boradi. Teatr sintetik san'at bo'lib, jamiyat hayotida, tomoshabinlarning ma'naviy va estetik tarbiyasida muhim o'rin tutadi. Unda dramaturgiya, musiqa, tasviriy

---

<sup>1</sup> Toshkent sh., 2020-yil 26-may, PF-6000-son



san'at, raqs, me'morlik ajralmas birlikni tashkil etadi. Teatrning muhim vositalaridan biri sahna nutqidir.

Ta'limning ro'li nafaqat bilim berish, balki dunyo bilan samarali aloqada bo'lishga qodir bo'lgan har tomonlama barkamol shaxslarni tarbiyalashdir. Teatr badiiy ifoda va ta'lim shakli sifatida yosh o'quvchilarning ongi va shaxsiyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada teatr san'atining yoshlar ta'limidagi o'rni va ahamiyati ko'rib chiqiladi, uning ijodkorlikni rivojlantirish, muloqot qobiliyatlarini yaxshilash, empatiyani tarbiyalash va o'ziga ishonchni oshirish salohiyatiga e'tibor qaratiladi.

Teatr san'ati va yoshlar ta'limi o'rtasidagi bog'liqlik o'quv adabiyotlarida yaxshi yo'lga qo'yilgan. Tadqiqotlar teatrning rivojlanishning turli jihatlariga ijobiy ta'sirini doimiy ravishda namoyish etdi. Teatr tajribalari talabalarga o'z iste'dodlarini kashf etish va o'rganishga yordam berib, o'zlarini ijodiy ifoda etish uchun platforma beradi. Bundan tashqari, teatr samarali muloqotni rivojlantiradi, chunki u talabalardan o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifoda etishni talab qiladi.

Teatr ta'limi, shuningdek, o'quvchilarga turli xil belgilar va vaziyatlarni tushunish va tasvirlashga imkon berish, jamiyat va inson holatiga nisbatan kengroq nuqtai nazarni rag'batlantirish orqali hamdardlikni kuchaytiradi. Bundan tashqari, teatrda ishtirok etish o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi, chunki talabalar o'z qo'rquvlariga duch kelishni, sahna qo'rquvini engishni va tomoshabinlar oldida o'zlarini ishonchli ko'rsatishni o'rganadilar.

Teatr san'atini yoshlar tarbiyasiga integratsiya qilish turli usul va yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Drama darslari, sinfdan tashqari teatr klublari va maktab spektakllari ba'zi keng tarqalgan usullardir. Bundan tashqari, o'qituvchilar o'zlarining o'qitish strategiyalariga teatr texnikasini kiritishlari, ijodkorlik va interaktivlikni o'quv jarayoniga kiritishlari mumkin.

Teatr san'ati yoshlar tarbiyasida muhim va qimmatli rol o'ynaydi, yosh shaxslarning yaxlit rivojlanishiga hissa qo'shadigan ko'plab imtiyozlarni taklif etadi. Teatr san'atining yoshlar tarbiyasidagi o'rni va ahamiyatini ta'kidlaydigan ba'zi asosiy jihatlar:

Ijodkorlik va o'zini namoyon qilish: teatr yoshlarga o'z ijodini o'rganish va o'zlarini xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhitda ifoda etish imkonini beradi. Aktyorlik, rejissyorlik, to'plamlarni loyihalash va ssenariylar yaratish orqali ular o'zlarining badiiy iste'dodlarini rivojlantirishlari va tarbiyalashlari mumkin.

Muloqot qobiliyatlari: teatrda ishtirok etish talabalarga og'zaki va og'zaki bo'lmagan muloqot qobiliyatlarini yaxshilashga yordam beradi. Ular o'z fikrlari, his-



tuyg'ulari va g'oyalarini samarali ifoda etishni o'rganadilar, turli xil sharoitlarda o'zlarini ifoda etish qobiliyatini oshiradilar.

Hamkorlik va jamoaviy ish: teatr spektakllarida aktyorlar, rejissyorlar, sahna menejerlari va birgalikda ishlash uchun birgalikda ishlaydigan ekipaj a'zolari jamoasi ishtirok etadi. Teatr bilan shug'ullanadigan yoshlar hamkorlik, murosa va jamoaviy ish, muhim hayotiy ko'nikmalarning muhimligini o'rganadilar.

Ishonchni mustahkamlash: tomoshabinlar oldida chiqish qilish yosh odamning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishi mumkin. Sahna qo'rquvini engish va tengdoshlar va murabbiylardan ijobiy fikrlarni olish shaxsiy o'sishni kuchaytirishi va rag'batlantirishi mumkin.

Empatiya va tushunish: teatr ko'pincha o'z tajribasidan farq qiladigan belgilar va vaziyatlarni o'rganishni o'z ichiga oladi. Bu yoshlarga empatiyani rivojlantirishga va turli qarashlar va madaniyatlarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish: spektakl yoki musiqiy asarga tayyorgarlik ko'rish va ijro etish tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini talab qiladi. Yosh aktyorlar ssenariylarni tahlil qilishlari, ijodiy tanlovlar qilishlari va kutilmagan vaziyatlarga moslashishlari, kognitiv rivojlanishni rivojlantirishlari kerak.

Madaniy va tarixiy xabardorlik: ko'plab teatr tomoshalari turli davrlarda yoki madaniyatlarda o'rnatiladi. Bunday spektakllarda qatnashish yoki tomosha qilish yoshlarning tarix va turli urf-odatlar haqidagi bilimlari va qadrlarini kengaytirishi mumkin.

Hissiy ifoda va boshqaruv: teatr yoshlarga o'z his-tuyg'ularini o'rganish va ifoda etish uchun xavfsiz joy yaratadi, ularga o'z his-tuyg'ularini konstruktiv tarzda tushunish va boshqarishga yordam beradi.

Notiqlik va taqdimot ko'nikmalari: teatr nafaqat sahna san'atida, balki akademik va professional kontekstda ham qimmatli bo'lgan notiqlik va taqdimot mahoratini oshirishga yordam beradi.

O'yin-kulgi va zavq: teatr ham ishtirokchilar, ham tomoshabinlar uchun o'yin-kulgi va zavq manbai. Bu yoshlarga san'atni qadrlash va umrbod teatrga bo'lgan ishtiyoqni rivojlantirish imkoniyatini beradi.

Ko'p tarmoqli ta'lim: teatr turli fanlarni, shu jumladan adabiyot, tarix, tasviriy san'at va musiqani birlashtiradi, turli fanlarni bog'laydigan va intizomlararo fikrlashni rag'batlantiradigan har tomonlama ta'lim tajribasini yaratadi.

Tegishlilik tuyg'usini tarbiyalash: teatrda ishtirok etish yoshlar orasida tegishlilik va jamoatchilik tuyg'usini yaratishi mumkin. Bu ko'pincha kuchli do'stlik



va umumiy manfaatlarga ega bo'lgan tengdoshlarning qo'llab-quvvatlovchi tarmog'iga olib keladi.

Teatr san'ati ijodkorlik, muloqot, hamkorlik va shaxsiy rivojlanishni rivojlantirish qobiliyati tufayli yoshlar tarbiyasida muhim o'rin tutadi. Bu yoshlarga san'at sohasida martaba orttirishidan qat'i nazar, hayotlari davomida qimmatli bo'lishi mumkin bo'lgan bir qator ko'nikma va tajribalarni taqdim etadi.

Teatr san'ati yoshlar tarbiyasini oshirishning kuchli vositasidir. Bu ijodkorlik, muloqot qobiliyatlari, hamdardlik va o'ziga ishonchni rivojlantiradi, bularning barchasi shaxsiy va akademik muvaffaqiyat uchun zarurdir. Teatrning afzalliklari sahnadan tashqarida bo'lib, talaba hayotining turli jabhalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun ta'lim muassasalari uchun teatr san'atini o'quv dasturlariga kiritish muhimligini anglash juda muhimdir.

#### **Xulosa va takliflar:**

Xulosa qilib aytganda, teatr san'atining yoshlar tarbiyasidagi o'rni muhim ahamiyatga ega. Bu ko'plab imtiyozlarni taklif etadi, jumladan, yaxshilangan ijodkorlik, muloqot qobiliyatlari, hamdardlik va o'ziga ishonch. Teatr san'ati orqali yoshlar ta'limini yanada oshirish uchun ta'lim muassasalari:

- Barcha talabalar ushbu qimmatli tajribaga ega bo'lishlarini ta'minlash uchun drama va teatrni o'quv dasturiga qo'shing.
- Sinfdan tashqari teatr faoliyati va klublari uchun imkoniyatlar yarating.
- Teatrni o'qitish usullariga samarali integratsiya qilish uchun o'qituvchilarning malakasini oshirishni qo'llab-quvvatlash.
- Talabalarga amaliy tajriba berish uchun mahalliy teatrlar va rassomlar bilan hamkorlikni rivojlantirish.

Teatr san'atining yoshlar tarbiyasidagi ahamiyatini anglab, biz kelajak avlodga akademik va hayotda muvaffaqiyat qozonish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va fazilatlarni bera olamiz.

#### **Adabiyotlar:**

1. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent, O'zbekiston, 2016.
2. Yusupova P. Maktabgasha tarbiya pedagogikasi. T.: O'qituvchi. 1993.
3. Xasanboeva O.U. va boshq. Maktabgasha ta'lim pedagogikasi. T.: Ilm ziyo. 2006.
4. Sodiqova SH.A. Maktabgasha pedagogika. T.: Tafakkur bo'stoni 2013
5. Kayumova N. Maktabgasha pedagogika. T.: TDPU 2013
6. REJISSORLIK VA AKTYORLIK MAHORATINI RIVOJLANTIRISHDA MASHQLARNING O'RNI L URAZMBETOVA, B NAZARIMBETOV Journal of Culture and Art 1 (5), 8-13 2023



7. A LIFE DEDICATED TO THE THEATERB Nazarimbetov Science and Innovation 1 (6), 132-135 2022
8. ТЕАТРФА БАҒЫШЛАНҒАН ӨМИРВ Nazarimbetov Science and innovation 1 (С6), 132-135 2022
9. LIFE DEDICATED TO THE THEATERB Nazarymbetov Oriental Art and Culture 3 (4), 862-864 2022
10. БЕРДАҚ НОМИДАГИ ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА МУСИҚАЛИ АСАРЛАР САХНАЛАШТИРИЛИШ АҲАМИЯТИГ Рахманова, Б Назарымбетов Oriental Art and Culture 2 (4), 318-324
11. УРАЗМБЕТОВА Л., ТАЖИГАЛИЕВА М. МУСИҚАЛИ ТЕАТР АКТЁРЛАРИНИ ТАРБИЯЛАШДА ҲАМ БЕВОСИТА МУСИҚИЙ БИЛИМНИНГ ЎРНИ УСТУВОР //Journal of Culture and Art. – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 3-7.
12. URAZMBETOVA L., NAZARIMBETOV B. REJISSORLIK VA AKTYORLIK MANORATINI RIVOJLANTIRISHDA MASHQLARNING O ‘RNI //Journal of Culture and Art. – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 8-13.
13. Nuraddinov A., Urazmbetova L. OQ T WSH N N MAQSET N AM WAZ UPAS KORKEM-ONERD N ALD NA QOYGAN MASELELER //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – Т. 24. – С. 60-63.
14. Исмаилова М., Уразмбетова Л. САҲРО БУЛБУЛИ АЙЫМХАН ШАМУРАТОВА //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 3. – С. 293-295.
15. УРАЗМБЕТОВА Л., БЕКНИЯЗОВА Г. ДРАМАТИКАЛЫҚ ШЫҒАРМАЛАР УСТИНДЕ ИСЛЕҰ //ПЕРЕКРЁСТОК КУЛЬТУРЫ. – 2022. – Т. 4. – №. 3.
16. Нураддинов А., Уразмбетова Л. МУЗЫКАЛЫ ДРАМА БӨЛИМЛЕРИНДЕ РЕЧИТАТИВ //Молодой исследователь: вызовы и перспективы. – 2022. – С. 154-157.
17. Bekniyazova G. A., Urazmbetova L. T. FOLKLOR SAN’ATINI ILMİY O‘RGANISH MASALALARI //Oriental Art and Culture. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 99-103.
18. Жиёмуратова М. ТЕАТР ӨНЕРИ ӨӘМ КӨРКЕМ ОБРАЗ //ТАРАЗ МЕМЛЕКЕТТИК ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТИНИҢ ХАБАРШЫСЫ. – С. 103.
19. Lizaxan U., Maryash I. Basic Concepts of Acting Psychotechnics in the School of Modern Acting Art //International Journal on Integrated Education. – Т. 4. – №. 4. – С. 182-187.
20. ИСМАИЛОВА М. Х., УРАЗМБЕТОВА Л. Т. ҚАРАҚАЛПАҚ ХАЛЫҚ АЙТЫС ҚОСЫҚЛАРЫ ҲАҚҚЫНДА //ИНТЕРНАУКА Учредители: Общество с ограниченной ответственностью" Интернаука". – С. 67-68.
21. Актёр шеберлиги Л Уразмбетова - Ташкент: Наврўз, 2020  
Save Cite Cited by Related articles